

Ideeëngesprek

De verkiezingen komen eraan, de publieke debatten zijn al begonnen. Het zal niet lang meer duren of we zien dagelijks politici met elkaar op tv in het strijdperk treden. Ik kan niet zeggen dat ik me erop verheug. Integendeel. Meestal levert het geen hoogstaande gesprekken op. Ik krijg er de neiging van ze op cursus te sturen. Maar waar naartoe?

Tegenwoordig heb je overal opleidingen voor, ook voor het voeren van gesprekken. Zoek even op internet, en je vindt er verschillende, met handboek en al. Netjes opgebouwd uit basisvaardigheden (luisteren, zenden), simpele gespreksvormen (telefoongesprek, verkoopgesprek) en het echte werk (vergaderen, probleemanalyse, coaching, besluitvorming). Ook voor het therapeutische en het pedagogische gesprek bestaan er allerlei trainingen en uitgebreide literatuur. Zelfs voor troost- en liefdesgesprekken zijn er how-to-do-it's. Alleen voor het politieke gesprek, het meest complexe en noodzakelijke, vind je nergens een opleiding of handboek. Ja, voor het voeren van debatten en het houden van betogen, niet voor dialogen. Wel voor twistgesprekken, niet voor onderzoeksgesprekken. En daar zit nu net een cruciaal verschil tussen.

Vanaf de oudheid zijn debatten, en retorica, ondergeschikt geweest aan dialogen, dialectica. De eerste soort gaat over scoren, gelijk krijgen, het pleit winnen. De ander over inzicht verwerven, oordelen opschorten om meningen te kunnen vergelijken en te wegen. In de eerste gaat het erom de gesprekspartners een kopje kleiner te maken (*débatte* is neerslaan), in de ander om samen te werken aan een goed onderbouwd en verbindend idee (*dialegein* is uiteenleggen). De een is gericht op conflict, de ander juist op het overstijgen van conflict. Daar heb je heel andere vaardigheden voor nodig. Juist daar lijken politici in verkiezingstijd geheel van gespeend.

Het grote probleem is dat debatten snel zijn en spektakel bieden, wat spannende tv oplevert. Dialogen zijn traag en saai om naar te kijken, ze zijn ongeschikt voor directe uitzending op tv. Dat betekent niet dat ze onmogelijk in beeld zijn te brengen, elke film en toneelstuk bewijzen het tegendeel. Maar het kost veel meer inspanning, meer geld dus, en ze boeten in aan actualiteit.

En er is nog een probleem, misschien wel het grootste. Wie wil scoren moet sterke metaforen verzinnen, goede slagzinnen, argumenten die het publiek direct aanspreken. De politicus leeft van het winnen van stemmen. Wie naar een verbindend idee zoekt wil daar juist vanaf, het zijn allemaal hindernissen om verschillen van visie werkelijk te doorgronden en te overbruggen. De dialecticus leeft van het winnen van inzicht. Dat verschil is wat we de komende tijd weer uitgebreid te zien gaan krijgen, in publieke schijnvertoningen, met armoedige dialectiek. Voor mensen die liever geen last hebben van ideeën of een visie, laat staan van inzicht. Veel zoete broodjes en hapklare brokken, en slechte, oppervlakkige filosofie.